

VERSCHWUNDENE ORTE?

Historische Regional- und Landkarten sind erstaunliche Informationsträger. Sie dokumentieren den Zustand der Landschaft durch vermessungstechnische Aufnahmen. Damit ermöglichen Karten sowohl die aktive Auseinandersetzung mit der Geschichte eines Gebietes, als auch das Sammeln geschichtlicher Daten, mathematischer Fakten und infrastruktureller Gegebenheiten. Oft bringt ein Vergleich sogar zutage, dass etwas weggelassen wird, was in einer anderen Karte der gleichen Zeit da ist.

Diesem Verlorenen und Verschwundenen geht die Ausstellung mit spannendem historischen Kartenwerk auf dem Grund. Der Blick ist dabei auf das untere Odertal gerichtet. Wie haben sich das Kartenwerk und die Arbeit der Landvermesser vom 15. bis zum 18. Jahrhundert verändert? Wer waren die Adressaten? Was sind die Besonderheiten? Historische Karten haben bis heute nichts von ihrer Faszination verloren!

ZAGINIONE MIEJSCA?

Historyczne mapy regionów i krajów są niezastąpionym nośnikiem informacji. Dokumentują stan krajobrazu poprzez pomiary geodezyjne. W ten sposób umożliwiają konfrontację z historią danego obszaru, a także gromadzenie danych historycznych, faktów matematycznych i informacji o warunkach infrastrukturalnych. Czasami w wyniku porównania okazuje się, że pominięto coś, co uwzględnione jest na innej mapie z tego samego okresu.

Na trop tego, co zaginęło i odeszło, udaje się wystawa z prezentowanym tu historycznym zbiorem map. Punkt zainteresowania skierowany jest na Dolinę Dolnej Odry. Jak zmieniało się opracowywanie map i praca geodetów od XV do XVIII wieku? Kto był ich adresatem? Jakie są ich cechy szczególne? Dawne mapy do dziś nie straciły nic na swojej atrakcyjności.

Karte von Brandenburg, Sektion Angermünde, von
Friedrich Wilhelm von Schmettau

Mapa Brandenburgii, część Angermünde,
Friedricha Wilhelma von Schmettau

Das Ausstellungsprojekt wurde durch die Europäische Union aus Mitteln des Fonds für regionale Entwicklung (EFRE) kofinanziert. Projekt wystawy został współfinansowany przez Unię Europejską z Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR).

VERSCHWUNDENE ORTE ZAGINIONE MIEJSCA

Das untere Odertal im Spiegel historischer Karten
Dolina Dolnej Odry w świetle dawnych map

Der Dreißigjährige Krieg in der Uckermark Die Schwedter Schwedenschanze

Im Dreißigjährigen Krieg befand sich bei Schwedt ein befestigtes Lager des Schwedenkönigs Gustav Adolf. Das Schwedenlager ist auf historischen Karten zu finden. Doch wie sieht es heute an diesem Ort aus?

1628/1629 zog das Heer des kaiserlichen Feldherrn Albrecht von Wallenstein verwüstend durch Brandenburg. Auch Schwedt litt unter den Gewalttätigkeiten der Soldaten. Aus der Stadt wurden 20.000 Reichstaler Kriegsgeld erpresst. 1631 drangen protestantische schwedische Truppen durch das Tal der Welse nach Vierraden und Schwedt und nahmen die Städte in Besitz. Zeitgleich begannen Schanzarbeiten bei Schwedt. König Gustav II. Adolf Wasa verlegte im März 1631 seinen strategischen Mittelpunkt nach Schwedt. Seine Soldaten campierten in der eigens dafür errichteten Verschanzung in der Kuhheide. 200 Jahre später ist dieser Ort vergessen.

Wojna trzydziestoletnia w Marchii Wkrzańskiej: Szwedzki Szaniec w Schwedt

W czasie wojny trzydziestoletniej w pobliżu Schwedt znajdowała się forteca króla szwedzkiego Gustawa Adolfa. Obóz szwedzki można znaleźć na mapach historycznych. Jednak jak wygląda to miejsce dzisiaj?

W latach 1628-1629 wojska cesarskiego dowódcy Albrechta von Wallensteina spustoszyły Brandenburgię. Schwedt i okoliczne wioski również zostały dotknięte przemocą ze strony szwedzkich żołnierzy. Z miasta wymuszono 20.000 talarów Rzeszy na potrzeby wojny. W 1631 roku protestanckie wojska szwedzkie przebiły się doliną rzeki Welse do Vierraden i Schwedt. W tym samym czasie w Schwedt rozpoczęły się prace okopowe. W marcu 1631 roku król Gustaw II Adolf Wasa przeniósł swoje centrum strategiczne do Schwedt. Jego żołnierze rozbili obóz w specjalnie do tego celu zbudowanym szańcu na terenie Kuhheide. 200 lat później miejsce to zostało zapomniane.

Stadtmuseum Schwedt/Oder

Jüdenstraße 17
D 16303 Schwedt/Oder

Vom Nutzen alter Karten heute Vorwerk Favorit bei Königsberg/Neumark

Historische Karten sind überaus wertvoll, hauptsächlich solche, die während der kartografischen Arbeit vor Ort entstanden sind. Sie ermöglichen eine Darstellung der Kulturlandschaft in dem Zustand, der heute nicht mehr existiert. Die Veränderungen, die in den letzten Jahrhunderten stattfanden, hatten oft unumkehrbare Veränderungen zur Folge. So wurde zum Beispiel das Vorwerk Favorit im Dreieck Chojna (Königsberg/N.) – Stoki (Rethdorf) – Krzymów (Hanseberg) nach 1945 nicht mehr besiedelt und verfiel. Über die Besitzer und die Größe gibt es heute keine Informationen mehr. Möglicherweise gehörte es zum Adelssitz in Stoki (Rethdorf).

Heute erstreckt sich das Gebiet über eine teils bewaldete Fläche, die von Feldern umgeben ist. Baumpflanzungen entlang der Allee und die Ruinen von Gebäuden weisen auf die frühere Entwicklung des Gebiets hin. Eine Karte von 1778 zeigt noch die Lage des Vorwerks.

O przydatności dawnych map dzisiaj Folwark Favorit w okolicy Königsbergu/NM

Dawne mapy są niezwykle cenne, szczególnie te, które wykonane zostały podczas prac kartograficznych w terenie. Pozwalają one uchwycić tak zwany krajobraz kulturowy w stanie dzisiaj nieistniejącym. Zmiany, jakie zaszły w krajobrazie otaczającym człowieka w ostatnich stuleciach spowodowały często nieodwracalne zmiany.

Przykładem takiego miejsca, które po 1945 roku nie zostało zasiedlone i popadło w ruinę jest znajdujący się w trójkącie Chojna (Königsberg/Neumark) – Stoki (Rethdorf) – Krzymów (Hanseberg) folwark Favorit. Obecnie nic nie wiemy o jego właścicielach oraz wielkości folwarku. Być może był częścią własności szlacheckiej w Stokach (Rethdorf).

Dzisiaj jest to teren nieco zalesiony, otoczony polami uprawnymi. O dawnym zagospodarowaniu obszaru świadczą regularne nasadzenia drzew wzdłuż alei oraz ruiny zabudowań. Mapa z 1778 roku informuje nas o ogólnym położeniu folwarku.

Biblioteka Publiczna Miejska

plac Konstytucji 3 Maja
PL 74-500 Chojna

Verschwundene Orte Die Albrechtsburg in Oderberg

Auf einer an einem Bergsporn nördlich der Altstadt gelegenen slawischen Befestigung ließ Markgraf Albrecht II. die erste frühdeutsche Burg errichten. Sie war eine Grenzfestung gegen Pommern und diente der Sicherung des Oderüberganges. Die nach dem Markgraf benannte Albrechtsburg wurde 1215 durch die Pommern zerstört. Markgraf Ludwig I. erlaubte 1353 den Abbruch der Burg und die Errichtung einer neuen Befestigung mit den Steinen auf dem Oderwerder. Auch hier befand sich eine frühere slawische Befestigungsanlage. Der sog. Bärenkasten sicherte den Oderübergang, die Handelsstraße und die Zolleinnahmen.

Im Dreißigjährigen Krieg wurde die Anlage wieder ausgebaut und blieb unbesiegt. Ab 1730 verlor sie ihre strategische Bedeutung und wurde geschliffen. Von der Festung blieb nur ein Stück der Kastellmauer.

Zaginione miejsca zamek margrabiego Albrechta w Oderbergu

Margrabia Albrecht II nakazał wybudowanie pierwszego wczesnoniemieckiego zamku na wzgórzu na północ od starego miasta Oderberg. Zamek był twierdzą graniczną chroniącą przed Pomorzem i zabezpieczającą przeprawę przez Odrę. Zamek „Albrechtsburg”, noszący imię margrabiego, został zniszczony przez Pomorzan w 1215 roku. Margrabia Ludwik I zezwolił w 1353 roku na wyburzenie zamku oraz budowę nowej fortyfikacji z kamieni na wyspie Odry. W tym miejscu znajdowało się wcześniej grodzisko słowiańskie. Zamek, tak zwana „klatka na niedźwiedzie”, zabezpieczał przeprawę przez Odrę, szlak handlowy oraz dochody z ceł dla posiadaczy ziemskich.

W czasie wojny trzydziestoletniej obiekt został ponownie rozbudowany, wzmocniony i nie uległ zniszczeniu. Od 1730 roku stracił swoje znaczenie strategiczne. Zamek został odnowiony i wyszlifowany. Z dawnej twierdzy pozostała tylko ściana zamkowa.

Binnenschiffahrts-Museum Oderberg

Hermann-Seidel-Straße 44
D 16248 Oderberg